

Józsa Ágnes

A halhatatlanság forrása

Strobl Alajos kiállítása a Képzőművészeti Egyetemen

„Minden művészet legmagasabb feladata, hogy a látszat által megadja egy magasabb valóság káprázatát.” (Goethe)

Arany János egyik kezét térdén pihentetve, gondoskodón tekint ránk ültében a Nemzeti Múzeum előtt. Békesség, megértés, és valamiféle szeretet néz minden arra haladóra. A Halászbástya előtt Szent István egyenes derékkal ül gazdagon díszített lován, fején koronával, vállán palást, jobb kezében kettős kereszt, igen, így elhisszük, ő az ország-alapító. A Várban Mátyás király vadászruhában, büszkén a leterített hatalmas agancsú szarvasbika fölött áll. Alatta kürtös vadász,

egy pásztorember s a kutyák. A kompozíció egyik oldalán Galeotto Marzio csuklyás barátruhában, a másikon Szép Ilonka, már elhagyottan, lelki-kifosztottan, elhagyottan egy őzgidát simogat – külföldiek kedvenc fotótémája. Liszt Ferenc úgy trónol a Zeneakadémia homlokzatán, hogy érezzük, a birodalom mögötte az ő uralma alatt áll... A szobrok alkotója Strobl Alajos (1856–1926).

Tele van a város mindenféle háromdimenziós akármikkel, van, amelyiknek szárnya van, van, amelyiknek agancsa, s hiába vannak lefestve arany-színűre, nem szobrok, hanem

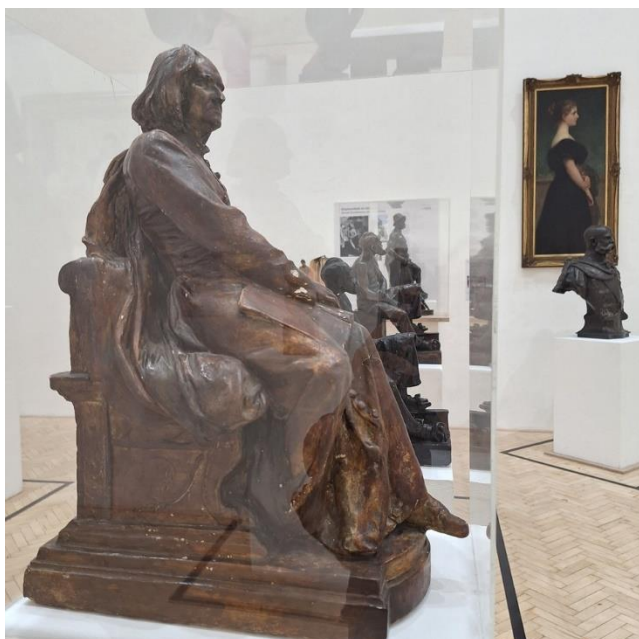
Stróbl keze

valamiféle ízék. Minden ilyen látvány merénylet, nem csak az ízlés, hanem az értelem ellen. Ezért is öröndetes, hogy a Képzőművészeti Egyetem egykori oktatójának, egy igazi szobrásznak, Strobl Alajosnak emlékévet szentelt. Már volt jelmezes rendezvény ennek keretében az Epreskertben, most pedig az életműkiállítás látható az egyetem termeiben.

Apro-
pója,
hogy

Strobl Alajos százhetven éve született és száz éve hunyt el nem messze az Epreskerttől, ahol negyven éven keresztül élt és alkotott. Strobl ugyanis a Szondi és Bajza sarján bérelt lakást, s negyven éven keresztül tanított az intézmény elődjében. A Mintarajztanodát még 1871-ben hívták létre, ami eredetileg egy rajztanár képző volt. Első pillanattól cél volt, hogy itt felsőfokú képzést alakítsanak ki. Strobl Bécsben tanult, mert még nem volt szobrászművészképzés Magyarországon. Azok a magyar fiatalok, akik akkor művészi pályára készültek, kénytelenek

voltak különböző európai városokban tanulni. A festők és szobrászok számára Bécs és München, az építészeknek Berlin volt a cél. Párizs csak később, az 1880-as években kezdett tanulmányi célponttá válni.

A kiegyezés után a gazdasági élet fellendül, akkor születik meg Budapest, a nagyváros. Sorra épülnek a közintézmények, lakóházak, bérpaloták, s igény van arra is, hogy ezeket mívesen alkossák és díszítsék.

Strobl azután, hogy a bécsi Szépművészeti Akadémián (Akademie der bildenen Künste, Wien), ahol a korszak legnagyobb német születésű szobrászánál, Gaspar von Zumbuschnál (övé például a Mária Terézia szobor a Kunsthistorische Múzeum előtt) tanult, 1881-ben hazatér. Első jelentős megbízása az Operaház két homlokzati fülkéjében Liszt Ferenc és Erkel Ferenc egész alakos szobrának megalkotása. A modellekhez nem kellett messzire mennie. A műveket ugyanis Strobl a mai képzőművészeti egyetemmel szomszédos épületben, a Régi Zeneakadémián mintázta, ahol Erkel és Liszt pesti lakása is volt.

Az operaházi szobroknak olyan nagy sikere lett, hogy elhalmozták megbízásokkal. Az Arany János emlékmű megbízását 1880-ban kapja, de ő készíti Deák Ferenc szarkofágját a Fiumei úti sírkertben, s valójában ekkor kezdődik portrészobrász karrierje. Hogy portrészobrászként népszerű lett, ez annak köszönhető, hogy nagyon jó mintázó készséggel tudta megragadni az ábrázoltak

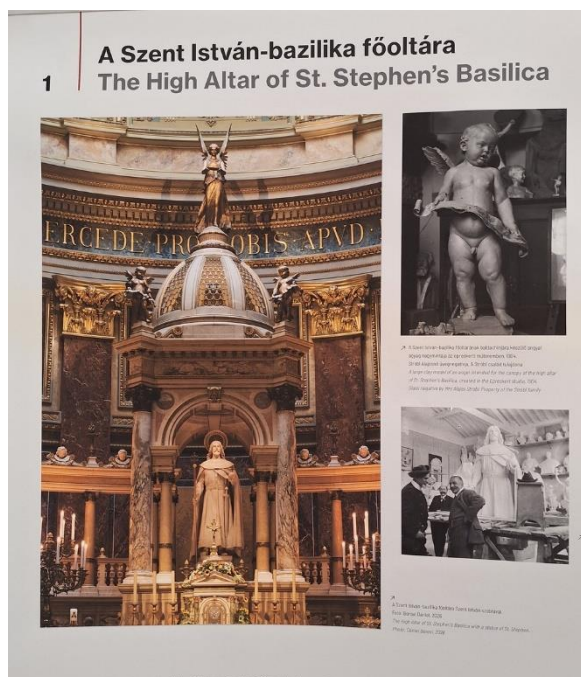

egyéniségét, s nem mellesleg ő volt az első magyar szobrász, akinek Ferenc József modellt ült. Ezt követően a korabeli politikai, gazdasági és művészeti élet szinte összes jelentős alakját megmintázta.

A kiállítás erre is reflektál. Az épületplasztika, a díszítőszobrászat nagyon fontos műfaj volt ekkoriban, és az emlékművek mellett Strobl több mint négyszáz alkotást készített, többségében portrészobrot.

A mostani kiállítás rendezői sokféleképpen igyekeztek közelíteni

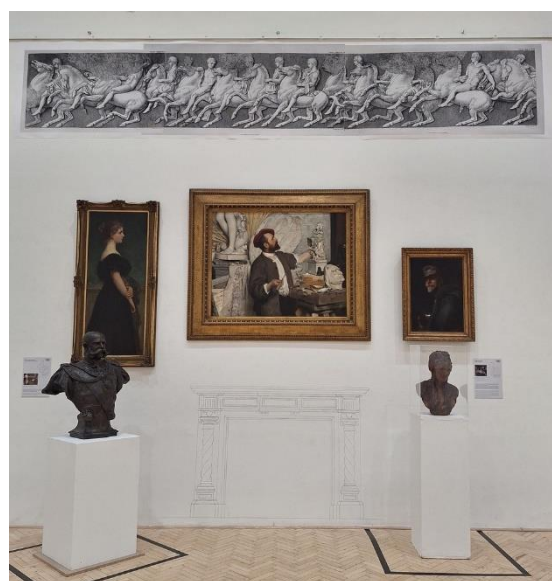
Strobl munkásságához. Szempont volt, hogy ne egy hagyományos Strobl Best of-ot készítsenek és az is, hogy miként kapcsolódott munkássága az egyetemhez, ahol negyven évig tanított. Igyekeztek bemutatnia az alkotások mellett a fontosabb családtagokat, tanítványokat, bronzöntőket, gipszöntőket, kőfaragókat is. A szobrászat sosem egyszemélyes munka,

különösen akkor, ha olyan művésztől van szó, akit ilyen sok megbízással halmoznak el, és ennyi monumentális alkotást készít. A vele dolgozó mesterek is a legjobbak voltak a szakmájukban.

Az egyetem aulájában az Andrassy úti épületplasztikáiból látnunk tablókat Strobl sugárút címmel. A bemutató a Szent István bazilikától indul, ahol is ő készítette a főoltár Szent István szobrát, az angyalokat és a két oltárszobrot. Az egyik az ő adománya, a másik Ferenc Józsefé. Innen jutunk el az Operán a régi és a

mostani Zeneakadémián, a régi és a mostani Múcsarnokon, a Vajdahunyadváron, majd az 1886-os országos kiállítás Múcsarnokán át (Olof Palme ház, ma a Millennium háza) az Olvasó lányok szobraig a Teleki Blanka Gimnáziumban. Ezt a tárlat-részt Rónai József öntödéjével zárják, ahol is nagyon sok köztéri alkotás született. A tablókön kívül egyetlen eredeti alkotást látunk a földszinti kiállítóteremben. Ez a Halászlány-kút szobra, amely az Andrassy u. 28. szám udvarán állt. 1955-ig az eredeti helyén, ekkor helyezték a Március 15. térre. Ott

megrongálták, így került a Történeti Múzeumba. Most pedig itt látható. Az emeleti Barcsay-teremben igyekeztek megidézni az Epreskerti nagy műterem átriumát is. Sok fotó állt rendelkezésre, ezért rekonstruálni tudták, hogy milyen festmények, milyen műtárgyak kaptak benne helyet.

A magyar szobrászat történetében a XIX. század második fele nagyon fontos fordulópon. Akkor nő meg az igény, hogy a szobrászok munkáját használják, s

akkorra már létezik egy tehetséges szobrászszgárda, amely alkalmas, a nagyszámú megbízás elkészítésére. Korábban magyar szobrászoknak csak kisebb feladatok jutottak, a nagyobb megbízásokat – például az esztergomi és az egri Bazilika – olasz vagy osztrák művészek kapták. Amikor az Operaház készült, már föllépett egy olyan művészgeneráció, amely magas színvonalon alkot és alkalmas a nagyszámú megbízás kielégítésére. Strobl ennek a generációnak volt egyik kiemelkedő alakja. Sokaknak lett mestere, aki Budapesten tanult, az az ő tanítványa volt. Így a magyarországi szobrászat huszadik századi arculatát nagyon erőteljesen formálta, alapot adva a tehetségek kibontakozásának.

Alkotásainak minősége túlélte a változó politikai időket. Ő sose kopott ki a kánonból, mert Szent István, Mátyás Király, Arany János érvényessége hatott az ötvenes-hatvanas években is, így az életmű egésze megbecsülést élvezett a szocializmus évtizedei alatt is.

A kiállításon negyvenöt munkáját láthatjuk, amely képet ad a teljes életműről. Közöttük több olyan művet is, amelyek sokáig rejtőzködtek és csak az utóbbi évek kutatásai nyomán kerültek elő. A látogatók most több olyan gipsz és terrakotta művel is találkozhatnak, amelyek eddig a Strobl család és magángyűjtők otthonaiban lapultak.

Az Andrássy úti épület fő lépcsőjén, a második világháborúban elpusztult Mechwart-emlékmű mellékalakjának 3D-s nyomtatott változata ül. A forma és a kivitelezés üzenet a jelennek.

Gotthold Ephraim Lessing a Laokon kapcsán jegyzi meg, hogy a szobor akkor szobor, ha anélkül, hogy az előzménybe vagy a következménybe beavatna, mégis felmutatja ezeket. Ez, a szoborba öntött-faragott pillanat maga az időtlenség, ezért tud hatni koroktól függetlenül. Strobl

Alajos portrészobraiban – Arany János, Szent István, Mátyás király, Liszt Ferenc – benne modelljeinek egész élete, amelyet mozdulatlan látványvalóságukban mesélnek el.

A kiállítás címe – A halhatatlanság forrása – egy 1897-es műcsarnoki művészestélyhez kapcsolódik, amelynek látványvilágát Strobl Alajos tervezte.

A kiállítás a Strobl-emlékév részeként, a Strobl Alajos Emlékhely Alapítvánnyal együttműködésben valósult meg.